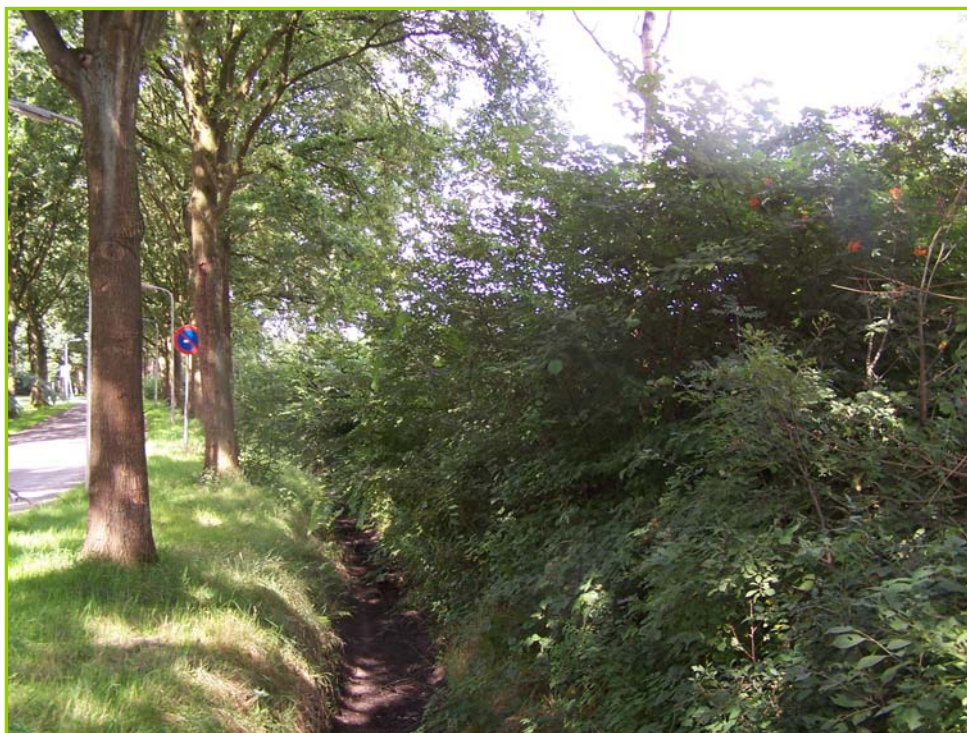

**'Quickscan natuurtoets herinrichting
Bentinckspark, Hoogeveen'**

*Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden
in het kader van natuurwet- en regelgeving*

Colofon

Titel: **'Quickscan natuurtoets herinrichting Bentinckspark, Hoogeveen'**

Subtitel: Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving

Projectcode: 09245

Status: Definitief rapport

Datum: 25 augustus 2009

Auteur: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Veldonderzoek: Ing. M.G. (Mark) Hoksberg

Eindredactie: Ing. P.M. van den Brandhof & Ir. A.B. Goutbeek

Opdrachtgever: Gemeente Hoogeveen

Contactpersoon: Mevr. J.H. de Vries

EcoGroen Advies BV

Postbus 625

8000 AP Zwolle

T: 038 423 64 64

F: 038 423 64 65

I: www.ecogroen.nl

© EcoGroen Advies (2009)

Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt mits onder vermelding van de bron:

Hoksberg, M.G. (2009). 'Quickscan natuurtoets herinrichting Bentinckspark Hoogeveen'; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van natuurwet- en regelgeving. Rapport 09-245. EcoGroen Advies, Zwolle.

Inhoud

Samenvatting en conclusies

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding en doelstelling	1
1.2	Situatie.....	1
1.3	Algemene opzet.....	2
2	Gebiedsgericht natuurbeleid.....	3
2.1	Inleiding	3
2.2	Natuurbeschermingswet 1998	3
2.3	Nota Ruimte.....	4
3	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	5
3.1	Methode.....	5
3.2	Flora	6
3.3	Zoogdieren	7
3.4	Broedvogels.....	9
3.4	Amfibieën.....	10
3.5	Vissen.....	10
3.6	Overige soorten	10
4	Geraadpleegde bronnen.....	12

Bijlagen

I	Wettelijk kader
II	Kaart met locaties beschermde soorten
III	Potentiele verblijfplaatsen vleermuizen

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Hoogeveen (contactpersoon mevr. J.H. de Vries) heeft EcoGroen Advies BV een quickscan natuurtoets uitgevoerd in verband met de voorgenomen herinrichting van het Bentinckspark in de bebouwde kom van Hoogeveen. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet en het vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

Het onderzoek is gebaseerd op twee veldbezoeken in juli en een inventarisatie van bekende verspreidingsgegevens. Het onderzoek heeft zich alleen gericht op locaties die door de plannen heringericht worden, en waar zodoende sloop of kap zal plaatsvinden.

Gebiedsgericht natuurbeleid

Het Bentinckspark ligt niet in of nabij een gebied dat is beschermd krachtens de Natuurbeschermingswet. Ook maakt het geen deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur of valt het onder ander gebiedsgericht natuurbeleid. Negatieve effecten op zulke gebieden in de omgeving zijn niet aan de orde.

Aangetroffen en te verwachten soorten

Het Bentinckspark is gelegen binnen de bebouwde kom van Hoogeveen. Het betreft een groot complex van sportvelden. Het gaat om voetbalvelden, korfbalvelden, het zwembad, een natuurijsbaan, een wielerved en allerlei daarbij behorende accommodaties. Verder zijn er allerlei beplantingen aanwezig; houtwallen, boomsingels en kleine bosjes. Ook is er een aantal sloten en vijvers in het onderzoeksgebied.

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- Op een aantal locaties zijn beschermde plantensoorten aangetroffen en/of te verwachten. Het gaat om de Brede wespenorchis, Dotterbloem en Zwanenbloem (FFW tabel 1) en de Brede orchis (FFW tabel 2). In het onderzoeksgebied zijn verder geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- Er zijn in verscheidene gebouwen geschikte vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. Het gaat om de voetbalverenigingen HZW en HVV, de korfbalvereniging en het zwembad. De Bentincksdijk en de Industriehaven vormen belangrijke vlieg- en/of jachtroutes voor vleermuizen;
- Verspreid in het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten als Aardmuis, Bosmuis, Woelrat, Rosse woelmuis, Dwergmuis, Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Egel, Mol en Bunzing te verwachten. Juridisch zwaarder beschermde zoogdieren als de Steenmarter worden niet verwacht;
- De bomen en struiken vormen broedgebied voor broedvogels zoals Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Vink, Koolmees, Heggenmus, Boomkruiper, Gaai, Zwartkop, Tuinfluiter en Houtduif. In de (te behouden) bomen langs de Bentincksdijk is een Roekenkolonie bekend. In 2005 werden broedgevallen aangetoond van de Huismus en Kneu. Deze beide soorten zijn opgenomen in Rode lijst 4; categorie Gevoelig. In de oevers van de watergangen zijn soorten als Kleine karekiet, Wilde eend, Waterhoen en Meerkoet broedend te verwachten. Nestplaatsen van jaarrond beschermde soorten zijn niet aangetroffen en worden niet verwacht;
- Voorplanting en overwintering van laag beschermde amfibieënsoorten als Bastaardkikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander is te verwachten. Juridisch zwaarder beschermde amfibieën worden niet in het onderzoeksgebied verwacht;
- Beschermde vissen zijn ondanks intensieve bemonstering niet aangetroffen. Op basis van biotoopkenmerken zijn deze ook niet te verwachten;
- Er zijn geen beschermde reptielen of overige ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten.

Ontheffing en compenserende en mitigerende maatregelen

- Voor ingrepen die de groeiplaatsen van Brede wespenorchis, Zwanenbloem en Dotterbloem aantasten hoeft geen ontheffing van de FFW te worden aangevraagd. Voor soorten van tabel 1 van de FFW geldt namelijk automatisch vrijstelling in geval van ruimtelijke ontwikkelingen.
- Voor de Brede orchis geldt echter wel een ontheffingsplicht;
- Indien de panden van HZW en HVV, het zwembad en de korfbalvereniging worden gesloopt dient voorafgaand nader onderzoek naar vleermuizen plaats te vinden. Indien er vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetroffen dient er ontheffing te worden aangevraagd;

ecogroen advies

- Het aanvragen van een ontheffing annex artikel 75 van de Flora- en faunawet is voor amfibieën, reptielen en ongewervelden niet aan de orde;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van alle aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 15 maart en na 15 juli. Overigens wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Om schade aan kleine landzoogdieren en amfibieën te minimaliseren is het wenselijk - indien de planning van de activiteiten dit toelaat - graafwerkzaamheden in het onderzoeksgebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september- december (mits vorstvrij).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de Gemeente Hoogeveen (contactpersoon mevr. J.H. de Vries) heeft EcoGroen Advies BV een natuurtoets uitgevoerd in verband met de beoogde herinrichting van het Bentinckspark in Hoogeveen.

De Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten en habitats.

In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet en vigerend gebiedsgericht natuurbeleid.

1.2 Situatie

Het Bentinckspark is gelegen tussen de Kanaalweg, de Industriehaven, Galileilaan en de Mr. Cramerweg in Hoogeveen. Het betreft een groot sportcomplex met voetbalvelden, korfbalvelden, zwembad, natuurisbaan, wielerved en allerlei daarbij behorende accommodaties. Verder zijn er allerlei beplantingen aanwezig: houtwallen, boomsingels en kleine bosjes. Ook is er een aantal watergangen in het onderzoeksgebied.

Beoogde ontwikkelingen

De Gemeente Hoogeveen is voornemens het park ingrijpend her in te richten. Er zal word geschoven met de functies. Er komen nieuwe sportvormen bij en er verdwijnen er enkele. De meeste accommodaties zullen worden gesloopt. Verder wordt er een evenementenveld, speelbos, spartelvijver en visgelegenheid aangelegd. Op twee vrijkomende locaties is woningbouw gepland.

Figuur 1: Ligging van het onderzoeksgebied (gele lijn) en het totale plangebied (rode lijn) in de bebouwde kom van Hoogeveen, weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op twee locatiebezoeken en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 4; Geraadpleegde bronnen).

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het onderzoeksgebied, zijn twee sporen gevolgd:

- Ten eerste is in kaart gebracht welk gebiedsgericht beleid uitwerking heeft in het gebied (hoofdstuk 2);
- Ten tweede is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 3).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen nodig zijn om eventueel tot een ontheffingsverlening in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet te kunnen komen.

2 Gebiedsgericht natuurbeleid

2.1 Inleiding

In het kader van dit onderzoek wordt, naast de aanwezigheid van beschermde soorten, aandacht besteed aan gebieden met een beschermingsstatus. De volgende wet- en regelgeving is daarbij van belang:

- Natuurbeschermingswet, waarin o.a. opgenomen de Vogel- en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte, in streekplannen uitgewerkt voor bescherming van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en overige gebieden met specifieke natuurwaarden.

De beschermingsregimes hebben tot doel de natuurwaarden in de betreffende gebieden veilig te stellen. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten.

In de onderstaande paragrafen wordt kort ingegaan op de eventuele effecten die de geplande werkzaamheden kunnen hebben op nabijgelegen gebieden met een beschermingsstatus.

2.2 Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 is de bescherming geregeld van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden - tezamen 'Natura 2000-gebieden' genoemd - en Beschermde Natuurmonumenten (Ministerie van LNV 2009).

Het onderzoeksgebied ligt niet in gebied dat is aangemerkt als beschermd gebied volgens de Natuurbeschermingswet. Directe effecten zijn derhalve niet aan de orde. Er kan in bepaalde gevallen echter sprake zijn van uitstralende effecten op dergelijke gebieden in de omgeving.

Natura 2000: Habitatrichtlijn

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is het Habitatrichtlijngebied 'Mantingerzand' op circa 5,2 kilometer. Het Mantingerzand is een stuifzandgebied begroeid met vochtige en droge heiden en jeneverbessen. Verspreid liggen enkele naald- en loofbosjes. In laagten zijn vochtige gebieden aanwezig waaronder enkele zure vennen. Een aanzienlijk deel van het gebied bestaat uit voormalige landbouwgronden die worden ontwikkeld tot natuur. Het gebied is aangemeld voor een zevental habitattypen die allen gerelateerd zijn aan voedselarme heidelandschappen.

Op basis van de afstand en de barrièrewerking door tussenliggende infrastructuur, watergangen en bebouwing kunnen effecten op het 'Mantingerzand' worden uitgesloten.

Natura 2000: Vogelrichtlijn

Het dichtstbijzijnde Vogelrichtlijngebied is het 'Dwingelderveld' op circa 7,8 kilometer afstand. Het is aangemeld als Vogelrichtlijn- en als Habitatrichtlijngebied. Het Dwingelderveld is een uitgestrekt heideterrein in het oude Drentse esdorpenlandschap. Het gebied herbergt uitgestrekte vochtige heidegebieden, hoogveenvennen, zure en zwakgebufferde vennen, oude eikenbossen, een klein hoogveen, droge heide, stuifzanden en jeneverbesstruwelen.

Het gebied is aangewezen voor zeven broedvogelsoorten, vier niet-broedvogelsoorten, de Kamsalamander, dertien heide- en hoogveenhabitats en twee oude bostypen. Deze komen allemaal niet in of nabij het onderzoeksgebied voor.

Op basis van de afstand en de barrièrewerking door tussenliggende infrastructuur,

watergangen en bebouwing kunnen effecten op het 'Dwingelderveld' worden uitgesloten.

Beschermde natuurmonumenten

Het dichtstbijzijnde Beschermd Natuurmonument is het Junner- en Arriër Koeland nabij Ommen, op een afstand van ruim 20 kilometer. Op basis van de afstand en de barrièrewerking door tussenliggende infrastructuur, watergangen en bebouwing kunnen effecten op dit Beschermd natuurmonument worden uitgesloten

2.3 Nota Ruimte

De Nota Ruimte is één van de structuurschema's waarin de visie van het Rijk over natuur en landelijk gebied is vastgelegd. De Nota richt zich op het behoud, herstel en ontwikkeling van wezenlijke natuurlijke kenmerken en waarden. Vanuit deze doelstelling wordt de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) gerealiseerd en worden ondermeer ganzenfoeragegebied en weidevogelgebied aangewezen.

EHS

De EHS kent een specifieke bescherming. Ingrepen die de wezenlijke kenmerken of waarden ervan aantasten worden niet toegestaan (het 'Nee, tenzij regime'). Zowel ingrepen in bossen en natuurgebieden als ingrepen in de omgeving van deze gebieden dienen beoordeeld te worden op mogelijke schadelijke effecten.

Het onderzoeksgebied ligt niet in of nabij gebied dat is begrensd als EHS. Omdat het onderzoeksgebied geen deel uitmaakt van de EHS is directe aantasting zoals areaalverlies niet aan de orde. Het dichtstbijzijnde gebied dat begrensd is als EHS ligt buiten de bebouwde kom op een afstand van circa 1200 meter. Op basis van de afstand en de barrièrewerking door tussenliggende infrastructuur, watergangen en bebouwing kan aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden worden uitgesloten.

Natuur buiten de EHS

Het onderzoeksgebied ligt niet in een gebied dat door de provincie is aangewezen als gebied dat van belang is voor ganzen, zwanen of steltlopers (Provinciaal Ontwikkelingsplan POP II kaart 7) of andere gebied met specifieke natuurwaarden.

Ecologische structuurkaart

In het onderzoeksgebied zijn volgens het POP II geen ecologisch waardevolle structuren aanwezig zijn. Dergelijke structuren liggen niet binnen een straal van één kilometer binnen het plangebied, zodat negatieve effecten niet aan de orde zijn.

Overige waarden

Overige waardevolle elementen die niet in het POP II zijn vermeld, maar wel noemenswaardig zijn:

- De laan Zomereiken langs de Bentincksdijk is van waarde als jachtroute voor vleermuizen zoals Gewone dwergvleermuis (Wallink & van der Sluis 2005);
- De Industriehaven is van belang als jachtroute van de licht schuwende Meervleermuis;
- Groepje oude Zomereiken in de oksel van de Vos van Steenwijklaan/Galileilaan;
- Oude Zomereik achter Gemeentewerf
- Oevervegetatie met onder andere Brede orchis en Dotterbloem (hoofdstuk 3).

3 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

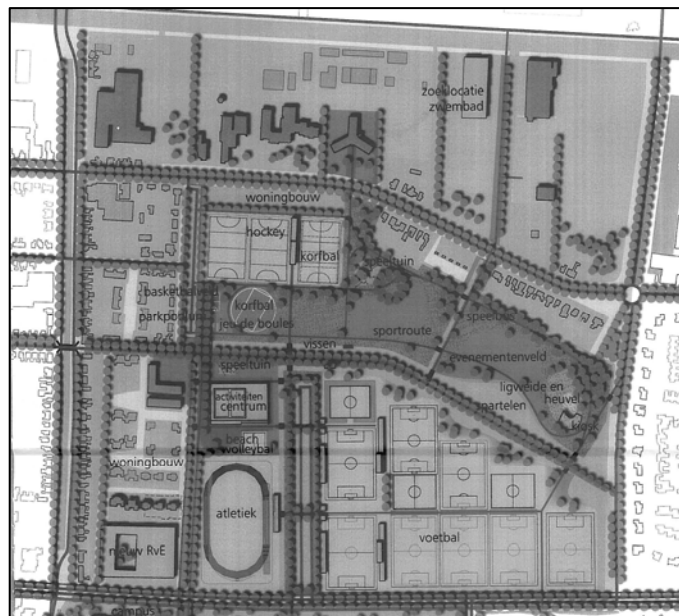
3.1 Methode

Op 23 en 31 juli 2009 zijn veldbezoeken aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens de bezoeken is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3) die ontheffingsplichtig zijn. Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnventariseerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en expert judgement, een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortgroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

Uit een gesprek met mevrouw De Vries van de gemeente Hoogeveen en de informatie op de hieronder weergegeven voorlopige inrichtingsschets is ingeschat welke beplanting en gebouwen mogelijk wordt gekapt dan wel gesloopt. De begrenzing van het onderzoeksgebied is op deze mogelijke ingrepen gebaseerd. Er is in dit onderzoek ervan uitgegaan dat al deze bebouwing en beplanting inderdaad verdwijnt.

Indien er nog extra beplanting moet verdwijnen buiten het in figuur 1 aangegeven onderzoeksgebied, voor bijvoorbeeld het nieuwe Roelof van Echten-college (zie onderstaand kaartje) dan dient hier nader onderzoek te worden uitgevoerd naar alle soortgroepen.

Figuur 2: Voorlopige planschets herinrichting Bentinckspark. (Bron: gemeente Hoogeveen)

3.2 Flora

Het onderzoeksgebied bestaat grotendeels uit sportvelden. De natuurwaarde van zulke sportvelden is nihil en beschermde soorten zijn hier niet te verwachten. Er is met name aandacht besteed aan wegbermen, houtwallen, singels, slootkanten en bosjes.

Bosbiotopen

De houtwallen, singels en bosjes in het gebied bestaan steeds vooral uit Zomereiken, gemengd met andere loofhoutsoorten als Ruwe berk, Zwarte els, Es en Esdoorn. De ondergroei bestaat veelal uit een afwisseling van Braam en Hazelaar. Zoomvegetaties zijn meestal afwezig omdat direct naast de beplanting intensief gemaaid wordt. Binnen in de bosjes en houtwallen is dusdanig veel schaduw aanwezig dat er meestal geen kruidlaag aanwezig is.

Direct achter het clubhuis van de Korfbalvereniging aan de Terpweg is een groeiplaats met 12 exemplaren van de beschermde Brede wespenorchis. Daarnaast werd één exemplaar aangetroffen onder de populieren aan de overkant van de Terpweg. Deze soort is opgenomen in tabel 1 van de FFW, waarvoor automatisch vrijstelling van de ontheffingsplicht geldt bij ruimtelijke ingrepen. De locaties van de groeiplaatsen zijn weergegeven in bijlage II.

Waterbiotopen

De water- en oevervegetaties vormen de botanisch meest interessante plekken. Het zwaartepunt ligt in het park langs de Terpweg. Er groeien soorten als Veldrus, Zomprus, Moeraskruiskruid, Ruige zegge, Zwarte zegge, Grote ratelaar en Kalmoes. Langs de vijver in dit park is tevens al jaren een groeiplaats van de Brede orchis bekend. Deze beschermde orchidee (tabel 2 FFW) is tijdens de veldbezoeken ondanks intensief zoeken niet aangetroffen. Vermoedelijk is de soort niet verdwenen, maar was tijdens de veldbezoeken reeds uitgebloeid. Bovendien lag de vegetatie grotendeels plat door de overvloedige neerslag en waren de planten zodoende moeilijk op te sporen. Voor ingrepen die de Brede Orchis kunnen schaden dient ontheffing van de FFW te worden aangevraagd. De locatie van de groeiplaats is weergegeven in bijlage II.

Op dezelfde plek staan ook twee exemplaren van de laag beschermde Dotterbloem. Deze soort is opgenomen in tabel 1 van de FFW, waarvoor automatisch vrijstelling van de ontheffingsplicht geldt bij ruimtelijke ingrepen.

In de sloot langs de wielerveding is één exemplaar van de laag beschermde Zwanenbloem gevonden. Ook deze soort is opgenomen in tabel 1 van de FFW, zodat automatisch vrijstelling geldt. De locatie van deze groeiplaats is in bijlage II weergegeven.

Overige biotopen

In een perk naast het clubhuis van de paardensportvereniging 'Prinses Beatrix' stonden enkele exemplaren van de middelhoog beschermde Lange ereprijs (FFW tabel 2). De soort komt van nature voor in Nederland als rivierbegeleider. Omdat de soort een populaire tuinsort is wordt elders het voorkomen steeds aan verwildering vanuit tuinen toegeschreven (Weeda et al, 1988). Zodoende wordt aangenomen dat de soort in voorliggende situatie naar alle waarschijnlijkheid verwilderd of aangeplant is en zodoende niet beschermd.

Omdat natuurrijksbanen soms een bijzondere flora herbergen is hier extra aandacht aan besteed. Er zijn enkele zeggenveldjes aangetroffen die wijzen op schrale omstandigheden. Dit type vegetatie biedt potenties voor zeldzaamheden als orchideeën, maar het maairegime laat dat nu niet toe. Beschermde soorten zijn hier zodoende niet te verwachten.

Tijdens het veldonderzoek zijn verder geen juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3 FFW) aangetroffen en deze worden gezien de terreingesteldheid ook niet in het onderzoeksgebied verwacht.

3.3 Zoogdieren

Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en Tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etc. Gedurende het veldonderzoek is specifiek gelet op de aanwezigheid van dergelijke ruimten. Alle sportaccommodaties, het zwembad en de gemeentewerf zijn onderzocht op geschikte verblijfplaatsen. Hieronder worden ze apart besproken. Daar waar wordt aangegeven dat ze geschikt lijken te zijn voor vleermuizen, dient nader onderzoek te worden uitgevoerd. De gebouwen zijn tevens aangegeven op een kaart in bijlage III.

Voetbalvereniging HZW

De accommodaties aan de Zwembadweg bestaan uit meerdere vleugels. De oude vleugel van rode baksteen is overal hermetisch afgesloten en zodoende niet toegankelijk voor vleermuizen. Het nieuwe, hoge pand van grijs betonsteen is echter op vele plaatsen toegankelijk. Het is niet duidelijk of er spouwisolatie is toegepast.

Op deze locatie dient nader onderzoek te worden gedaan naar verblijfplaatsen van vleermuizen.

Korfbalvereniging

Het nieuwe clubhuis van de korfbalvereniging aan de Terpweg betreft containerbouw zonder geschikte openingen voor vleermuizen. Het oude houten gebouwtje staat er nog naast. In dit slecht onderhouden gebouwtje zijn enkele gaten ontstaan die naar een potentieel geschikt dakbeschot leiden. Zodoende kunnen verblijfplaatsen van vleermuizen niet worden uitgesloten.

Op deze locatie dient nader onderzoek te worden gedaan naar verblijfplaatsen van vleermuizen.

Zwembad

De daklijst van het zwembad aan de voorzijde vertoont op meerdere plaatsen kieren. Aan de achterzijde van het gebouw zijn ongeveer 90 open stootvoegen in het metselwerk aanwezig. Als de spouw hol is betekent dit dat met name de achterzijde van het gebouw geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen.

Op deze locatie dient nader onderzoek te worden gedaan naar verblijfplaatsen van vleermuizen.

Voetbalvereniging HVV

De gebouwen op dit sportcomplex aan de Sportveldenweg zijn grotendeels ontoegankelijk voor vleermuizen met uitzondering van de zuidzijde van de grote kantine. Daar is een grote gleuf zichtbaar die vermoedelijk leidt naar de spouwruiimte die in dit geval hol is. De muur is op het zuiden gericht zodat de temperaturen in de spouw mogelijk erg hoog worden, maar toch kunnen verblijfplaatsen hier niet uitgesloten worden.

Op deze locatie dient nader onderzoek te worden gedaan naar verblijfplaatsen van vleermuizen.

Gebouwen bij atletiekbaan, wielersbaan, Partycentrum MAXX en Gemeentewerf

De gebouwen van de atletiekvereniging zijn ongeschikt voor vleermuizen. Ze bestaan uit containerunits. Alleen de kleedkamers zijn uit baksteen opgetrokken, maar geschikte invliegopeningen zijn niet aanwezig. De stenen kantine bij de wielersbaan langs de Bentinaardsdijk is keurig afgedicht en voor vleermuizen ongeschikt, evenals het houten gebouwtje van paardenvereniging Beatrix. Het partycentrum aan het einde van de Terpweg is opgetrokken uit metalen platen. Het gebouw van de gemeente Hoogeveen aan de Bentinaardsdijk is grotendeels gemaakt van metalen platen.

Er zijn in deze gebouwen geen geschikte invliegopeningen aangetroffen en nader onderzoek naar vleermuizen is hier niet nodig.

Bomen

De grote Zomereiken van de Bentincksdijk zijn niet geïnspecteerd omdat al vaststaat dat deze bomen behouden blijven. De andere bomen in het onderzoeksgebied zijn niet geschikt als vaste verblijfplaats van vleermuizen. Vrijwel alle bomen zijn relatief jong en dun en er is geen sprake van spleten of gaten in de stammen die als verblijfplaats kunnen dienen. Bovendien zijn bijna alle beplantingen erg dicht opeen geplant zodat er geen vrije aanvliegroutes zijn naar de dikkere delen van de boomstammen. Alle dikkere bomen zijn geïnspecteerd op holten en spleten.

In het bosje achter de Gemeentewerf staat een forse Zomereik waar echter geen gaten in zijn aangetroffen. In het gehele onderzoeksgebied werden ook geen oude spechtengaten aangetroffen die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Geconcludeerd wordt dat er geen nader onderzoek nodig is voor boombewonende soorten.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (b.v. rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

Op basis van de aanwezigheid van diverse houtwallen en singels kan verwacht worden dat vleermuizen daar gebruik van maken als vlieg- en/of jachtroute. Uit eerder onderzoek door Ecogroen (Wallink, 2005) bleek dat in 2005 de Bentincksdijk een belangrijke vliegroute voor Gewone dwergvleermuizen is. Daarnaast was destijds de Industriehaven een jachtroute voor Meervleermuizen. Beide routes zullen naar verwachting nog steeds gebruikt worden.

De bomen langs de Bentincksdijk blijven gehandhaafd, evenals de Industriehaven. Wel is de uitvoering van verlichting een belangrijk punt van aandacht. Van soorten als Gewone dwergvleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger is bekend dat zij lichtbronnen niet mijden en in sommige gevallen zelfs opzoeken. Soorten als Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Meervleermuis schuwen echter verlichte (water)-oppervlakken en vliegroutes.

Zodoende kan de nieuwe inrichting van het plangebied een negatief effect hebben op een eventuele functie van de beide vliegroutes. Om effecten met zekerheid te kunnen uitsluiten dient verlichting langs de Bentincksdijk en de Industriehaven zodanig te worden toegepast dat er ten opzichte van de huidige situatie geen toename van de uitstraling naar de omgeving optreedt. Een type verlichting dat niet naar de omgeving verstrooit maar lokaal de grond verlicht - bijvoorbeeld zogenaamde 'marterverlichting' - heeft de voorkeur.

Wanneer verlichting van beide vliegroutes binnen de plannen niet kan worden voorkomen zal nader onderzoek naar vleermuizen moeten uitwijzen of deze watergang daadwerkelijk wordt gebruikt als vliegroute. Indien uitstralende effecten door verlichting worden voorkomen is nader onderzoek en/of het aanvragen van ontheffing van de Flora- en faunawet echter niet aan de orde.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Uit eerder onderzoek (Wallink, 2005) is gebleken dat in en aan de randen van het onderzoeksgebied vijf foeragerende vleermuissoorten zijn aangetroffen, namelijk Rosse vleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Meervleermuis. Vooral lijnvormige structuren als singels, bomenrijen en de Industriehaven (Meervleermuis) vormen geschikt foerageergebied voor deze soorten.

Het onderzoeksgebied zelf vormt beperkt foerageergebied voor vleermuizen. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie. Het overgrote deel gebruikt het park alleen als 'doorvlieggebied' waarbij slechts in beperkte mate gefoerageerd wordt. Van een verlies aan foerageergebied zal bij herinrichting dan ook geen sprake zijn.

Overige zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde zoogdiersoorten Aardmuis, Bosmuis, Woelrat, Rosse woelmuis, Dwergmuis, Gewone bosspitsmuis, Huisspitsmuis, Egel, Mol en Bunzing te verwachten. Bij de planrealisatie zullen exemplaren en verblijfplaatsen van zulke laag beschermde kleine zoogdieren verloren gaan. Het aanvragen van een ontheffing is voor deze soorten echter niet aan de orde, omdat hiervoor een vrijstelling geldt.

In Hoogeveen is ook het voorkomen van de middelhoog beschermde Steenmarter bekend (FFW tabel 2). De Steenmarter heeft een netwerk van verblijfplaatsen in dichte begroeiing (zoals Bruidssluier en Cotoneaster) en al dan niet leegstaande gebouwen. Omdat er geen sporen en/of geschikte gevelopeningen zijn gevonden worden vaste verblijfplaatsen van Steenmarters niet in het onderzoeksgebied verwacht.

Schade aan de aanwezige algemene en laag beschermde zoogdieren kan - indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door graafwerkzaamheden uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

3.4 Broedvogels

De veldbezoeken in juli vallen aan het einde van het broedseizoen van de meeste vogels. Er is dus geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Wel is op basis van terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en 'expert judgement' een uitspraak te doen over de mogelijke soortensamenstelling.

Jaarrond ontheffingsplichtige broedvogels

Door het Ministerie van LNV is de 'Handreiking Flora- en faunawet' opgesteld, waarin is aangegeven van welke vogelsoorten de nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van een aantal regelmatig voorkomende broedvogels als onder andere Steenuil, Kerkuil, Ransuil, Groene specht, Zwarte specht, Grote bonte specht en nesten van in bomen broedende roofvogelsoorten.

Tijdens eerder onderzoek door EcoGroen zijn geen nestplaatsen van jaarrond ontheffingsplichtige soorten aangetroffen (Wallink, 2005). Ook tijdens de veldbezoeken in juli 2009 zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van zulke soorten gevonden.

In de grote bomen bij de kruising van de Bentincksdijk en de Sportveldenlaan is een kolonie Roeken aanwezig. Onder de nieuwe beoordelingscriteria voor ontheffing van de Flora- en Faunawet zijn (per augustus 2009) nestplaatsen van Roeken weer jaarrond beschermd. Omdat echter de eiken langs de Bentincksdijk allemaal behouden blijven treedt er geen schade aan deze kolonie op en zijn maatregelen niet aan de orde.

Overige soorten

Aanwezige bomen en struiken vormen geschikt broedbiotoop voor algemene soorten van bos en struweel zoals Merel, Roodborst, Tjiftjaf, Fitis, Vink, Koolmees, Heggenmus, Boomkruiper, Gaai, Zwartkop, Tuinfluiter en Houtduif. In 2005 werden broedgevallen aangetoond van de Huismus en Kneu. Deze beide soorten zijn opgenomen op Rode lijst 4; categorie Gevoelig. In de oevers van de watergangen zijn soorten als Kleine karekiet, Wilde eend, Waterhoen en Meerkoet broedend te verwachten. In de bebouwing zijn geen geschikte broedplaatsen aangetroffen zoals pannendaken en zijn zodoende ook geen broedvogels te verwachten.

Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Een soort als de Houtduif kan tot half november broeden.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

3.4 Amfibieën

In het onderzoeksgebied zijn tijdens het veldonderzoek alleen Bastaardkikkers aangetroffen. In de watergang langs de wielersbaan waren minstens 50 volwassen dieren aanwezig en veel larven. Ook in de andere watergangen is deze soort te verwachten. Ook andere algemene en laag beschermde soorten als Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander zijn hier te verwachten. Daarnaast kunnen deze soorten overwinterend in het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Het betreft amfibieën die laag beschermd (FFW tabel 1) zijn en waarvoor bij ruimtelijke ingrepen automatisch vrijstelling geldt.

In de omgeving van Hoogeveen is de aanwezigheid van de strikt beschermde Poelkikker (FFW tabel 3) bekend. De watergangen in het onderzoeksgebied zijn in 2005 en 2007 intensief onderzocht op de aanwezigheid van de Poelkikker (Wallink & Van der Sluis, 2005 en De Vries & Hoksberg, 2007). Consequent werden de watergangen in het onderzoeksgebied beoordeeld als marginaal habitat en werden geen Poelkikkers gevangen. Ook tijdens dit onderzoek bleef dit beeld ongewijzigd.

Andere juridisch zwaarder beschermde soorten worden op basis van biotoopkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht in het onderzoeksgebied.

3.5 Vissen

De watergangen in het plangebied zijn intensief bemonsterd met een steeknet. Daarbij zijn alleen algemene vissoorten gevangen als Tiendoornig stekelbaarsje, Baars en Blankvoorn. Ook in 2005 en 2007 is hier intensief visonderzoek gedaan. Er zijn destijds ook geen beschermde vissoorten aangetroffen.

Uit de omgeving van Hoogeveen zijn waarnemingen van de strikt beschermde Grote modderkruiper bekend. De Grote modderkruiper is strikt beschermd en is opgenomen in Bijlage II van de Europese Habitatrichtlijn. Op de Rode lijst van Nederlandse vissen heeft de soort de status 'Kwetsbaar'. Alle watergangen in het onderzoeksgebied zijn echter in 2005, 2007 en 2009 onderzocht op vissen en ondanks de intensieve bemonstering is de Grote modderkruiper niet aangetoond in het onderzoeksgebied. Andere juridisch zwaarder beschermde vissoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

3.6 Overige soorten

In de omgeving van Hoogeveen is de strikt beschermde Groene glazenmaker (tabel 3 FFW) bekend. De Groene glazenmaker is voor haar voortplanting afhankelijk van vegetaties van Krabbenscheer. De watergangen in het onderzoeksgebied zijn onderzocht op de aanwezigheid van Krabbenscheer. Deze waterplant blijkt echter afwezig en de Groene glazenmaker wordt zodoende niet verwacht. Gezien de

ecogroen advies

terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

4 GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Bode A.D., A.J. Dijkstra, B. Hoekstra, R. Hoeve & R. Zollinger (1999). De Zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Ministerie van LNV (2009). Natura 2000-gebieden. (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000)
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- Provincie Drenthe (www.drenthe.nl)
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Vries, E. de & M. Hoksberg (2007). Natuurtoets baggeren 2007. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet. Rapport 07-350. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Wallink, M. & ing. M. van der Sluis (2005) Natuurwaardenonderzoek Bentinckspark Hoogeveen. Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van Artikel 75 van de Flora- en faunawet. Ecogroen Advies BV, Zwolle

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet (Ffwet) zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten (bijvoorbeeld het verstoren, beschadigen of vernielen van nesten, voortplantings- en vaste rust- en verblijfplaatsen) in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Ffwet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Verbodsbepalingen

De Ffwet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8 van de Ffwet. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12 (zie kader).

Algemene verbodsbepalingen voor beschermde inheemse soorten dieren en planten. Flora- en faunawet, artikelen 8 t/m 12.

Art. 8:	Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
Art. 9:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
Art. 10:	Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
Art. 11:	Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
Art. 12:	Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Rode lijsten

De Minister van LNV heeft ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd¹. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

¹ Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Voor een volledig begrip wordt verwezen naar de oorspronkelijke wetsteksten (www.mininv.nl 'Onderwerpen Natuur'). Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend.

BIJLAGE II: LOCATIES BESCHERMDE PLANTEN

BIJLAGE III: GESCHIKTHEID GEBOUWEN VOOR VLEERMUIZEN

